

อิทธิพลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบและความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

Effects of the Big Five Personality and Ecotourism Knowledge on Ecotourism Behavior of Undergraduate Students

กิ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์ ปรีศนิษฐ์ เกษะบุตร
บรรพต ชมงาม และณัฐินี น้อยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EK) และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EB) และ (3) ศึกษาอิทธิพลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อ EB เมื่อมี EK เป็นตัวแปรส่งผ่าน ตัวอย่างในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี 547 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติวิเคราะห์ คือ สถิติบรรยาย การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ การวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอนระดับลดหลั่น และการวิเคราะห์การส่งผ่าน ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า (1) นักศึกษาที่มีเพศและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมี EB แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่นักศึกษาที่ชั้นปีและคณะวิชาต่างกันมี EB ไม่แตกต่างกัน (2) บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบทั้งห้าด้านมีความสัมพันธ์กับ EB และพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่าง EB กับ EK อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนบุคลิกภาพด้านความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (N) และด้านการแสดงตัว (E) เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับ EK อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (3) บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีอิทธิพลต่อ EB อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อิทธิพลของ N ต่อ EB เมื่อมี EK เป็นตัวแปรส่งผ่าน เป็นการส่งผ่านแบบสมบูรณ์ และ E เป็นการส่งผ่านบางส่วน แต่บุคลิกภาพด้านการเปิดรับประสบการณ์ (O) ด้านความเป็นมิตร (A) และด้านการมีจิตสำนึก (C) ไม่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อ EB เมื่อมี EK เป็นตัวแปรส่งผ่าน

คำสำคัญ: บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว

Abstract

The objectives of this research were (1) to compare the ecotourism behavior level of undergraduate students from different backgrounds (2) to investigate the correlation among the Big Five personality traits, ecotourism knowledge (EK), and ecotourism behavior (EB) and (3) to examine the effects of the

Big Five personality traits on the EB with the EK as a mediating variable. The sample was 547 undergraduate students selected by the multi-stage sampling. The research instruments were questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics, analysis of variance (ANOVA), Scheffé's multiple comparisons test, hierarchical stepwise regression and mediation analysis. The major research findings were (1) the students with different gender and academic achievement indicated significant different EB, but there were no differences in EB for the students of different year level and faculties; (2) the Big Five personality traits had related to the EB and revealed that there was a significant positive relationship between EB and EK. Only Neuroticism (N) and Extraversion (E) were significantly related to EK; (3) all the Big Five personality traits had a significance regarding EB, whereas the effects of N on EB with the EK as a mediating variable was perfect mediation and E was partial mediation. Openness to Experience (O), Agreeableness (A) and Conscientiousness (C), however, had no indirect effect on EB with the EK as a mediating variable.

Keywords : Big Five personality, Tourist behavior, Ecotourism, Tourism knowledge

บทนำ

ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สังเกตได้ว่ารายรับจากการท่องเที่ยวของไทยในปี พ.ศ. 2551 จัดอยู่ในอันดับหนึ่งของภูมิภาคอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555) กลุ่มนักท่องเที่ยวเริ่มสนใจศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิทัศน์ตามธรรมชาติ ระบบนิเวศ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมของสถานที่ที่ไปท่องเที่ยวมากขึ้น (พิฑูรย์ ทองฉิม, ปองเพชร ธาราสุข และนิศาชล สกฤตชาต ณรงค์, 2556) แต่ปรากฏว่ามีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งที่ขาดความรับผิดชอบและขาดความเข้าใจ ได้พยายามกดดันให้ชุมชนปรับเปลี่ยนเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตน ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายลง (นภาลักษณ์ มิลา และณภาพ ราชบุรี, 2552; ไพฑูรย์ พงสะบุตร, 2555) ดังนั้น แนวคิดการท่องเที่ยวที่ต้องสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติจึงได้รับความนิยมมากขึ้น เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) นอกจากนี้ อาจเรียกด้วยชื่ออื่นอีก เช่น Nature Tourism, Biotourism และ Green Tourism เป็นต้น (สฤกษ์ สุแสงอรุณ, 2539)

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีลักษณะแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิม เพราะมีขอบข่ายของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (สายสุนีย์ สิงห์ทัศน, 2012) องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) เสนอว่า รูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม สังคมเศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมทั้งสามมิติให้เกิดความสมดุล (United Nations News Centre, 2013) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ของไทยก็เน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ด้วยการสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกที่นักท่องเที่ยวต้องปรับเปลี่ยนให้ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์

จากการที่ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์จำนวนมาก ทั้งการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเลือกเดินทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น โดยเฉพาะเยาวชน จากการศึกษาพบว่า มีจำนวนถึงร้อยละ 46.30 (จารุเนตร วิเศษสิงห์, 2551) ดังนั้น การให้ความรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมเมื่อไปท่องเที่ยว ณ สถานที่ต่างๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสะท้อนถึงการเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และมีการวิจัยพบว่าลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (จารุเนตร วิเศษสิงห์, 2551; Leung & Law, 2010) ซึ่งแนวคิดของรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เสนอไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและอุปนิสัยซึ่งเป็นจิตลักษณะเดิมแล้ว ยังอาจขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลที่ก่อให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมอันเป็นปัจจัยของจิตลักษณะบุคคลตามสถานการณ์ได้อีกด้วย (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2553) ในบริบทสังคมไทยปัจจุบันเยาวชนทั้งหลายต้องเรียนรู้การอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับการดำเนินชีวิตและดูแลทรัพยากรให้อยู่คู่กับสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต (สุริย์พร ชรรมิภพงษ์, พวงผกา แก้วกรม และสุรางรัตน์ พันแสง, 2553; Heng & Lai, 2012; Lee & Moscardo, 2005)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ แยกนำเสนอเป็นสองประเด็น คือ นิยามของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นิยามตัวแปรสำคัญได้แก่ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รายละเอียดดังต่อไปนี้ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ (the Big Five personality) การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของCosta และ McCrae (1992) ที่เสนอไว้ว่าบุคลิกภาพมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ (1) ความไม่มั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism: N) บุคลิกภาพที่แสดงออกคือ ควบคุมตนเองไม่ได้ และมีปัญหาในการปรับตัว (2) การแสดงตัว (Extraversion: E) เป็นบุคลิกภาพชอบเข้าสังคม กล้าแสดงออก รักการผจญภัย กระตือรือร้น และมองโลกในแง่ดี (3) การเปิดรับประสบการณ์ (Openness to Experience: O) หมายถึง มีความคิดสร้างสรรค์ มีสุนทรียภาพ มีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดและค่านิยมที่เปิดกว้างพร้อมที่จะทำสิ่งใหม่ (4) ความเป็นมิตร (Agreeableness: A) เป็นลักษณะที่มีความสุภาพอ่อนโยน ถ่อมตนและให้ความร่วมมือ และ (5) การมีจิตสำนึก (Conscientiousness: C) เป็นลักษณะของการมีระเบียบวินัย มีการวางแผน รอบคอบ รับผิดชอบ มีจุดมุ่งหมายและมุ่งสู่ความสำเร็จ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Behavior) การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของCeballos Lascurain, 1987 และ Hetzer, 1965 (cited in Fennell, 2003) ผสมผสานกัน จึงหมายถึง การที่บุคคลเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบต่อ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอาจเป็นการช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism Knowledge) การวิจัยครั้งนี้หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจและตอบคำถามเกี่ยวกับสาระของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ถูกต้องทั้งสามตัวแปรดังกล่าวในการวิจัยครั้งนี้ สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในอดีตมีการศึกษาเปรียบเทียบบุคลิกภาพในอาชีพต่างๆ ตามทฤษฎีของ Holland เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับการวางแผน

ความสนใจและพฤติกรรมในการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ (Frew & Shaw, 1999) การสังเคราะห์งานวิจัยของ Leung & Law (2010) พบว่า การศึกษาโดยใช้บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ หรือ the Big Five ของ Costa และ McCrae (1992) ได้รับความนิยมนมากที่สุด และผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบุคลิกภาพของนักศึกษาที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และอธิบายบทบาทด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวได้โดยบุคลิกภาพด้านการมีจิตสำนึก (C) ด้านความเป็นมิตร (A) และด้านการเปิดรับประสบการณ์ (O) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว ในขณะที่ผลการศึกษาในอินเดียพบว่า นักท่องเที่ยวในประเทศกับนักท่องเที่ยวนานาชาติที่ไปเที่ยวชมธรรมชาติมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมและบุคลิกภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Bhattacharya & Dey, 2012) นอกจากนี้ การศึกษานักท่องเที่ยวที่เป็นเยาวชนพบว่าปัจจัยด้านจิตสังคม เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยม ความเชื่อ มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน (Cini, Leone & Passafaro, 2012)

การวิจัยของ Powell & Ham (2008) จากนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชม Galapagos National Park พบว่า ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ ตลอดจนสนับสนุนให้มีทัศนคติที่จะดูแลปกป้องและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลการศึกษานี้ สนับสนุนผลงานวิจัยที่ประเทศออสเตรเลีย เพราะพบว่า การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทำให้นักท่องเที่ยวตระหนัก และมีทัศนคติที่ใส่ใจถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการและรักษาสิ่งแวดล้อม (Lee & Moscardo, 2005) นอกจากนี้ Heng & Lai (2012) ศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของผู้เยี่ยมชมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติที่นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่านความดึงดูดหรือน่าสนใจของภูมิประเทศ

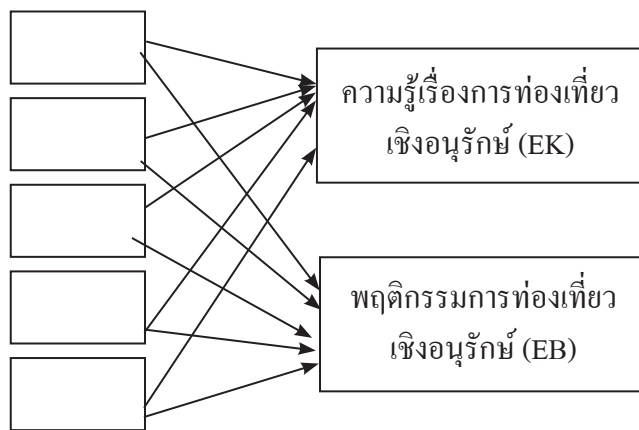
การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างนักท่องเที่ยวสามประเภทในสวีเดน คือ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวชมธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวในเมือง พบว่าสองประเภทแรกมีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่านักท่องเที่ยวในเมือง และไม่มี ความแตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับนักท่องเที่ยวชมธรรมชาติ และมีการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวที่คำนึงถึงประโยชน์ และนำมาประยุกต์ใช้สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Wurzinger & Johansson, 2006) ในขณะที่ การศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากนักท่องเที่ยวของ Chiu & Chih (2012) พบว่า ความกังวลกับสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมโดยมีทัศนคติเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการวิจัยนี้สะท้อนถึงทัศนคติที่เกิดจากการรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับความกังวลกับสิ่งแวดล้อม และงานวิจัยของ นภลัย มีลา และจกจก ราชนบุรี (2552) จากนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า นักท่องเที่ยวร้อยละ 75.4 มีความรู้ความเข้าใจหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพและรายได้ รวมทั้งผลการวิจัยในประเทศและต่างประเทศต่างสนับสนุนว่าการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ผู้เข้าร่วมอบรมจะมีทัศนคติและพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ (สุริย์พร ธรรมิกพงษ์, พวงผกา แก้วกรม และสุรางรัตน์ พันแสง, 2553; Cheung & Fok, 2014)

จากการประมวลงานวิจัยทั้งหลายที่กล่าวมา จะเห็นว่าผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพบว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่ยังไม่ค่อยพบการศึกษาตัวแปรทั้งสามนี้พร้อมกัน คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลักษณะบูรณาการศาสตร์ร่วมสาขาระหว่างการท่องเที่ยวกับจิตวิทยาโดยมีวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดการวิจัย และสมมติฐานตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ชั้นปี คณะวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเมื่อมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
 N = ความไม่มั่นคงทางอารมณ์
 E = การแสดงตัว
 O = การเปิดรับประสบการณ์
 A = ความเป็นมิตร
 C = การมีจิตสำนึก

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ชั้นปี คณะวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมีระดับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน
2. บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กัน
3. บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เมื่อมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นองค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวนโยบาย จัดกิจกรรมต่างๆ ให้แก่นักศึกษาหรือเยาวชน เพื่อสร้างเสริมลักษณะบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ สำหรับการพัฒนานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพในอนาคตส่งผลต่อการสร้างโอกาสให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หรือผู้สนใจวิจัยต่อขยายผลให้ลุ่มลึก และกว้างขวางได้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) แบบการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม รายละเอียดมีดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนปีการศึกษา 2557 จำนวน 1,526,038 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตร Cohen (1988) โดยใช้โปรแกรม G* Power Computer Software แบบ Linear multiple regression: Fixed model, R2 deviation from zero ที่ระดับความเชื่อมั่น .01, effect size (f^2) = 0.052, power (1- β) = 0.99 ได้ขนาดตัวอย่าง 532 คน (Erdfelder, Faul & Buchner, 1996) ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นจำนวน 560 คน โดยทศขนาดตัวอย่างกรณีข้อมูลขาดหายเพิ่มอีก เลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ขั้นตอนที่ 1 แบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งสถาบันเป็น 3 ประเภทได้แก่รัฐ เอกชน และราชชมงคลกับราชภัฏเดิม จากนั้นใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับสลากอย่างละ 2 สถาบัน (เฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑล) ขั้นตอนที่ 2 เลือกแบบกำหนดสัดส่วน (Quota Sampling) เพศชายต่อเพศหญิง เท่ากับ 1:1 และกำหนดสัดส่วนคณะวิชาเป็นกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพและเทคโนโลยีกับกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เท่ากับ 1:1 ขั้นตอนที่ 3 เลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 รับผิดชอบรวบรวมข้อมูลตามสถาบันที่กำหนด

ตัวแปรที่ศึกษา แบ่งเป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบจำนวน 35 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดของขวัญเรือน แสงจินและคณะ (2546) ตามแนวคิด Costa และ McCrae (1992) ลักษณะเป็นมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's Rating scale) 5 ระดับ (5-1) จากเห็นด้วยอย่างยิ่งจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 5 ระดับ (1-5) สำหรับข้อความทางลบ ตัวอย่างข้อความเช่น – ฉันสนิทสนมกับคนอื่นได้ง่าย ส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EB) จำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยสร้างเองตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ Ceballos Lascurain, 1987 และ Hetzer, 1965 (cited in Fennell, 2003) เป็นมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5-1) จาก เป็นประจำ จนถึงไม่ทำเลย และ 5 ระดับ (1-5) สำหรับข้อความทางลบ

ตัวอย่างข้อคำถามเช่น- ฉันมักจะปฏิบัติตามแผนป้ายบรรยายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีไว้ตาม บริเวณจุดท่องเที่ยว และ ส่วนที่ 4 เป็นความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EK) จำนวน 11 ข้อ ผู้วิจัยสร้างเองโดยพัฒนาจากแบบวัดของ นภลัย มีลาและฉกาจ ราชบุรี (2552) ให้เลือกตอบ ใช่ และ ไม่ใช่ ตัวอย่างข้อคำถามเช่น- การสร้างที่พักในแหล่งท่องเที่ยวควรใช้วัสดุท้องถิ่นที่มีความกลมกลืนกับธรรมชาติและย่อยสลายได้ง่าย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยใช้การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้ค่า IOC (index of item-objective congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คัดเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้องกันเกิน 75 เปอร์เซ็นต์ ปรับปรุงข้อคำถามบางข้อให้เหมาะสม นำไปทดลองใช้กับนักศึกษา 30 คน ที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการวิจัย วิเคราะห์ค่าความเที่ยง (reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) แบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบทั้งฉบับ = 0.804 (N= 0.770, E= 0.858, O= 0.700, A= 0.740 และ C= 0.821) แบบวัดพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ค่าเท่ากับ 0.716 และแบบวัดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ค่าเท่ากับ 0.756 โดยมีค่าอำนาจจำแนกตาม CITC (corrected item-total correlation) ระหว่าง .288-.574 แสดงว่าเครื่องมือมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ยอมรับได้ วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล มอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาตามสถาบันที่กำหนดได้แบบสอบถามกลับมาครบ 560 ชุด คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 100 แล้วนำมาคัดเลือกรายชื่อที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ได้จำนวน 547 ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ร้อยละ 97.68

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรการวิจัย โดยใช้สถิติบรรยายได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยข้อ (1) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) แบบทางเดียว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffé) ข้อ (2) การวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ และ ข้อ (3) การวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอนระดับลดหลั่น (Hierarchical Stepwise Regression) และการวิเคราะห์การส่งผ่าน (Mediation Analysis)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 547 คน เป็นชาย 271 คน (ร้อยละ 49.5) หญิง 276 คน (ร้อยละ 50.5) ศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 มากกว่าชั้นปีที่ 3 และ 4 เล็กน้อย คือ ร้อยละ 26.14 และร้อยละ 26.0 ตามลำดับ เรียนกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร้อยละ 51.37 กลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ร้อยละ 48.63 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย (GPA) ระหว่าง 2.51- 3.00 มากที่สุด คือ ร้อยละ 33.09 รองลงมา คือ GPA ระหว่าง 3.01-3.50 และ GPA ต่ำกว่า 2.50 คิดเป็นร้อยละ 27.97 และ 27.61 ตามลำดับ การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EB) ของนักศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ชั้นปี คณะวิชา และ GPA ด้วยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า

นักศึกษาที่มีเพศ และ GPA แตกต่างกันมี EB แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักศึกษาหญิงมี EB สูงกว่านักศึกษาชาย และนักศึกษาที่มี GPA ต่ำกว่า 2.50 มี EB ต่ำที่สุด ในขณะที่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน ชั้นปีและคณะวิชาไม่ส่งผลต่อ EB ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรทงเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	กลุ่ม	n	ค่าเฉลี่ย	SD	t/F	p	ผลการเปรียบเทียบรายคู่
1. เพศ	1. ชาย	271	3.380	.403	7.716**	.006	1<2
	2. หญิง	276	3.475	.391			
2. ชั้นปี	1. ปีที่1	143	3.448	.381	1.002	.392	
	2. ปีที่2	142	3.463	.379			
	3. ปีที่3	128	3.392	.392			
	4. ปีที่4	134	3.404	.448			
3. คณะวิชา	1. กลุ่มวิทย์ฯ	281	3.442	.398	.714	.399	
	2. กลุ่มสังคมฯ	266	3.413	.403			
4. GPA	1. ต่ำกว่า 2.50	151	3.325	.368	4.961**	.002	1<2, 1<3
	2. 2.51-3.00	181	3.448	.412			
	3. 3.01-3.50	153	3.485	.406			
	4. มากกว่า 3.50	62	3.478	.387			

หมายเหตุ *p<.05, **p<.01 ; เพศ Levene Statistic = .468 p =.494 ; GPA Levene Statistic = .375 p =.827

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับพฤติกรรมกรรทงเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EB) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกองค์ประกอบ โดยบุคลิกภาพด้าน E, O, A, C มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ EB อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วน N มีความสัมพันธ์ทางลบกับ EB ที่ระดับ 0.05 และบุคลิกภาพแบบ O, A และ C ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องกรรทงเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EK) แต่บุคลิกภาพด้าน E มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ EK และบุคลิกภาพด้าน N มีความสัมพันธ์ทางลบกับ EK อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ EB กับ EK มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด พบว่าไม่มีความสัมพันธ์คู่ใดมีค่ามากกว่า 0.8 แสดงว่าการวิเคราะห์ครั้งนี้ไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกรอบแนวคิด

ตัวแปร	N	E	O	A	C	EB	EK
N	.770	-.302**	-.011	-.132**	-.240**	-.085*	-.091*
E		.858	.187**	.309**	.215**	.117**	.105*
O			.700	.316**	.208**	.239**	-.040
A				.740	.252**	.233**	.028
C					.821	.290**	.043
EB						.716	.341**
EK							.756
ค่าเฉลี่ย	3.191	3.601	3.8131	3.567	3.201	3.428	8.437
ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	0.594	0.611	0.466	0.423	0.522	0.400	1.790

หมายเหตุ: 1.*p<.05; **p<.01

2. ตัวเลขแนวทแยง คือ ค่า Cronbach's alpha coefficient ของแบบวัดตัวแปรแต่ละตัว

3. ผลการศึกษาอิทธิพลของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่มีต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EB) เมื่อมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (EK) เป็นตัวแปรส่งผ่านโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอนระดับลดหลั่น และการวิเคราะห์การส่งผ่าน

เนื่องจากบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบมีตัวแปร 5 ตัว การวิเคราะห์การส่งผ่านในที่นี้จึงแยกเป็น 5 โมเดลตามตัวแปรทั้งห้าองค์ประกอบคือ N, E, O, A, และ C ผลการวิเคราะห์ พบว่ามีโมเดลการส่งผ่านรวม 2 โมเดลขององค์ประกอบ N และ E เท่านั้นโดยบุคลิกภาพขององค์ประกอบ N มีอิทธิพลทางตรง (direct effect) เป็นเชิงลบต่อ EB อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.055, t = -.055, p = .174$) แต่มีอิทธิพลทางอ้อม (indirect effect) จาก N ส่งผ่าน EK ไปยัง EB อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = -.091, t = -2.123, p = .034$) โดยพิจารณาจากอิทธิพลรวม (total effect) กับอิทธิพลทางตรง (direct effect) จึงจัดเป็นการส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ (perfect mediation) เพียงโมเดลเดียว ส่วนบุคลิกภาพขององค์ประกอบ E มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ EB อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .083, t = 2.044, p = .041$) และมีอิทธิพลทางอ้อมจาก E ส่งผ่าน EK ไปยัง EB อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = .105, t = 2.456, p = .014$) จึงเป็นการส่งผ่านบางส่วน (partial mediation) ส่วน โมเดลบุคลิกภาพขององค์ประกอบด้าน O, A และ C มีแต่อิทธิพลทางตรงเชิงบวกกับ EB อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่อิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่าน EK ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสามโมเดล ดังตารางที่ 3 และ ตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลส่งผ่าน (mediation analysis) ตัวแปร EK และภาพประกอบ

อิทธิพล	b	β	SE	t	p	
N ---> EK	-.273	-.091*	.129	-2.123	.034	
EK ---> EB	.075	.336**	.009	8.329	.000	
N ---> EB	-.058	-.085*	.029	-2.003	.046	
N' ---> EB	-.037	-.055	.027	-1.362	.174	
E ---> EK	.306	.105*	.125	2.456	.014	
EK ---> EB	.074	.333**	.009	8.245	.000	
E ---> EB	.077	.117**	.028	2.758	.006	
E' ---> EB	.054	.083*	.026	2.044	.041	
O ---> EK	-.155	-.040	.165	-0.945	.345	
EK ---> EB	.079	.352**	.009	9.052	.000	
O ---> EB	.205	.239**	.036	5.736	.000	
O' ---> EB	.217	.253**	.033	6.508	.000	
A ---> EK	.118	.028	.181	.652	.515	
EK ---> EB	.075	.335**	.009	8.560	.000	
A ---> EB	.220	.233**	.039	5.585	.000	
A' ---> EB	.211	.223**	.037	5.702	.000	
C ---> EK	.147	.043	.147	.998	.318	
EK ---> EB	.074	.330**	.009	8.548	.000	
C ---> EB	.222	.290**	.031	7.067	.000	
C' ---> EB	.212	.276**	.030	7.147	.000	

หมายเหตุ: 1. *p<.05; **p<.01

- เส้น N, E, O, A, C ไป EB หมายถึง อิทธิพลรวม ขนาดอิทธิพลอยู่ในวงเล็บ (...)
- N', E', O', A', C' ไป EB หมายถึง อิทธิพลทางตรงของ N, E, O, A, C ที่มีต่อ EB เมื่อมี EK เป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบผ่านตัวแปร EK ต่อ

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับ EB	อิทธิพลรวม	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม
N	-.085*	-.085*	-.055	-.030
EK	.341**	.336**	.336**	-
E	.117**	.117**	.083*	.034
EK	.341**	.333**	.333**	-
O	.239**	.239**	.253**	-.014
EK	.341**	.352**	.352**	-
A	.233**	.233**	.223**	.010
EK	.341**	.335**	.335**	-
C	.290**	.290**	.276**	.014
EK	.341**	.330**	.330**	-

หมายเหตุ: 1. *p<.05; **p<.01

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 บางส่วน กล่าวคือ นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมีระดับพฤติกรรมทางทอ่งเทียวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ข้อค้นพบนี้สนับสนุนผลงานวิจัยของภาลัย มีลา และจกจจ ราชบุรี (2552) และ Cini, Leone & Passafaro (2012) ที่พบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมทางทอ่งเทียว อภิปรายได้ว่า พฤติกรรมทางทอ่งเทียวเชิงอนุรักษ์เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์, 2012) ซึ่งเพศหญิงอาจมีความกังวลกับสภาพสิ่งแวดล้อมมากกว่าจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรม (Chiu & Chih, 2012) อธิบายได้ทำนองเดียวกันว่านักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันก็อาจจะมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสภาพสิ่งแวดล้อมต่างกันจึงส่งผลต่อทัศนคติ และความเชื่อตลอดจนแนวโน้มของการแสดงออกที่ต่างกันได้ (Heng & Lai, 2012) ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านชั้นปี และคณะวิชาที่ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางทอ่งเทียวเชิงอนุรักษ์(EB) อย่างมีนัยสำคัญนั้น อาจเป็นเพราะมีความคาบเกี่ยวจากการเรียนแบบเลือกเสรีของนักศึกษาแต่ละชั้นปีทำให้บทบาทจากตัวแปรนี้ไม่ชัดเจน และคณะวิชาที่ผู้วิจัยแบ่งไว้เป็นแบบกว้างๆ มีสองกลุ่มเท่านั้น คือกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ไม่ได้แบ่งเป็นวิชาเอกหรือโท ประกอบกับนักศึกษาบางคนอาจจัดประเภทคณะวิชาคลาดเคลื่อนจากที่กำหนดไว้จึงไม่พบความแตกต่างของ EB ที่เกิดจากปัจจัยด้านนี้

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ 2 บางส่วนเช่นกัน กล่าวคือ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และพฤติกรรมทางทอ่งเทียวเชิงอนุรักษ์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทั้งห้าองค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้อง

กับการศึกษาของ Leung & Law (2010) และ Bhattacharya & Dey (2012) เป็นที่น่าสังเกตว่า บุคลิกภาพ O, A และ C มีค่าความสัมพันธ์กับ EB สูงกว่าบุคลิกภาพด้าน N และ E ซึ่งเป็นสององค์ประกอบของบุคลิกภาพที่มีความสัมพันธ์กับ EK อย่างมีนัยสำคัญ โดย N มีความสัมพันธ์ทางลบ ในขณะที่ E มีความสัมพันธ์ทางบวก

นอกจากนั้น การวิจัยครั้งนี้ยังแสดงผลสนับสนุนสมมติฐานที่ 3 เป็นบางส่วน เพราะเมื่อวิเคราะห์การส่งผ่านของ EK แยกเป็น 5 โมเดลตามตัวแปรทั้งห้าองค์ประกอบคือ N, E, O, A, และ C พบว่าองค์ประกอบ N และ E เท่านั้นที่แสดงโมเดลการส่งผ่าน EK ระหว่างบุคลิกภาพกับ EB โดย N แสดงการส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ (perfect mediation) และ E แสดงการส่งผ่านบางส่วน (partial mediation) ข้อค้นพบดังกล่าวสนับสนุนงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่แสดงผลว่า บุคลิกภาพส่งผลต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (นภลัย มีลา และจกจ ราชบุรี, 2552) โดยมีความรู้ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องด้วย (สุริย์พร ชรรมิภงษ์, พวงผกา แก้วกรม และ สุรางรัตน์ พันแสง, 2553; Cheung & Fok, 2014; Heng & Lai, 2012; Powell & Ham, 2008) อธิบายตามแนวคิดของ Costa และ McCrae (1992) ในเรื่องบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบได้ว่าบุคลิกภาพด้าน N มีลักษณะควบคุมตนเองไม่ได้ การจะมี EB จึงส่งผ่าน EK อย่างสมบูรณ์ แต่เป็นอิทธิพลทางลบระหว่าง N กับ EK และ N กับ EB แต่ EK มีอิทธิพลทางตรงกับ EB เป็นบวก อธิบายได้ว่าบุคลิกภาพแบบ N คือมีปัญหาในการปรับตัวหรืออารมณ์ไม่มั่นคงจึงต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นมาซึ่งนำเสียก่อนจึงจะแสดง EB ส่วนบุคลิกภาพด้าน E มีลักษณะกล้าแสดงออกกรีกการผจญภัย เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าโดยธรรมชาติของลักษณะบุคลิกภาพแบบนี้ น่าจะส่งผลให้เกิด EB ได้ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีอิทธิพลทางตรงอย่างมีนัยสำคัญ แต่การวิจัยครั้งนี้พบว่า EK มีบทบาทส่งผ่านบางส่วนต่อการเกิด EB ด้วย แสดงว่าถ้า E มี EK มากกระตุ้นร่วมด้วยจะแสดง EB ได้ดีขึ้น ในขณะที่ บุคลิกภาพด้าน O, A และ C ผลการวิจัยพบว่ามีแต่อิทธิพลทางตรงต่อ EB โดยไม่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน EK อย่างมีนัยสำคัญ ไม่ได้หมายความว่า บุคลิกภาพ O, A และ C ไม่ต้องมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า EK ไม่มีบทบาทในการส่งผ่านที่ทำให้เกิด EB เท่านั้น อาจเป็นเพราะด้วยลักษณะบุคลิกภาพทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในตัวอยู่แล้ว เพราะบุคลิกภาพ O คือ มีสุนทรียภาพ บุคลิกภาพ A มีความพร้อมให้ความร่วมมือ และบุคลิกภาพ C มีความรับผิดชอบ บทบาทของ EK จึงไม่แสดงอิทธิพลส่งผ่านอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สนับสนุนการศึกษาของ Leung & Law (2010) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลการวิจัยเรื่องนี้จะสนับสนุนสมมติฐานเป็นบางส่วน แต่ได้พิสูจน์เชิงประจักษ์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับ EB และบทบาทของ EK ที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างบุคลิกภาพแบบ N และ E กับ EB ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และมีการตรวจสอบในโมเดลถึงค่าขนาดอิทธิพลรวมและอิทธิพลทางตรงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อค้นพบข้างต้นนำไปสู่การอภิปรายได้ว่า การจะนำผลการวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์ คณาจารย์ และนักการศึกษาทั้งหลายที่ต้องการพัฒนา EB ของนักศึกษาควรคำนึงถึงบุคลิกภาพแต่ละบุคคลเป็นเบื้องต้น และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบุคลิกภาพด้าน O, A และ C ให้มากขึ้นด้วยการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ที่จะส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพทั้งสามประการให้มากขึ้น เพราะผลการวิจัยแสดงให้เห็นแล้วว่า หากนักศึกษามีบุคลิกภาพดังกล่าวจะมี EB ตามมาได้

เพราะตัวแปรเหล่านี้ มีความสัมพันธ์ และอิทธิพลทางตรงต่อกันอย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนเห็นความสำคัญของการให้ EK หรือความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับนักศึกษาที่บุคลิกภาพแบบ N และ E เนื่องจากส่งผลต่อ EB ได้เช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อมุ่งสู่การสร้างทัศนคติหรือจิตสำนึก และค่านิยมในการแสดงพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย อันจะส่งผลต่อคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายครู อาจารย์ และนักการศึกษา สามารถใช้ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ส่งเสริมความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับบุคลิกภาพแบบ N และ E ในฐานะตัวแปรส่งผ่านที่เกิดผลต่อ EB ของนักศึกษา ทั้งนี้กลไกในการส่งเสริมความรู้ดังกล่าวอาจใช้การสัมมนา หรือการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ หรือใช้การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมบุคลิกภาพแบบ O, A และ C ให้มากขึ้นก็ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเลือกตัวอย่างแบบสุ่มทุกชั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร และควรวิจัยแบบบูรณาการจากสหวิทยาการตามกลยุทธ์การส่งเสริมการวิจัย เพื่อให้ผลการวิจัยลึกซึ้ง และกว้างขวางมากยิ่งขึ้นจะได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างชัดเจนในการพัฒนาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย เป็นอย่างสูงที่ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ดร. มารยาท โยศทอง และอาจารย์มยุรี เสือคำราม ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลขอขอบคุณ Dr. Tony Page ที่กรุณาช่วยตรวจสอบบทความภาษาอังกฤษขอขอบคุณนักศึกษาที่เป็นผู้ช่วยวิจัยเก็บข้อมูล และขอขอบคุณนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ทุกคน

บรรณานุกรม

- ขวัญเรือน แสงจิน. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพและความตั้งใจทางกายภาพกับสถานภาพทางสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จารุเนตร วิเศษสิงห์. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเยาวชนไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2553). รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เพื่อการวิจัยสาเหตุของพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “วิถีผู้ช่วยชนะในเวทีวิจัย เพื่อการขอรุ่นที่ 2” กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นภาลักษณ์ มีลา และฉกาจ ราชบุรี. (2552). การศึกษาคุณภาพความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษานักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

- พิฑูรย์ ทองนิม, ปองเพชร ธาราสุข และ นิสาชล สกุลชาญณงค์. (2556). ความต้องการการตลาดต้นแบบการท่องเที่ยวพื้นประวัติศาสตร์ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวงในจังหวัดสงขลา. **การประชุมหาดใหญ่วิชาการครั้งที่ 4 เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย**. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ไพฑูรย์ พงศบุตร. (2555). ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศไทย. **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่ม 37**. กรุงเทพฯ: โครงการสารานุกรมไทยฯ.
- สฤณี แสงอรัญญา. (2539). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism) วันที่ค้นข้อมูล 17 ตุลาคม 2557, จาก http://www.dnp.go.th/parkreserve/Np/Html/Tour/Eco_Tour.html
- สายสุนีย์ สิงห์ทัศน. (2012). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. **HIGHLIGHT THAILAND**. วันที่ค้นข้อมูล 28 ตุลาคม 2557, จาก http://www.highlightthailand.com/th/main/detail_content/Ecotourism/214.html
- สุริย์พร ชรรณิกพงษ์, พวงผกา แก้วกรม และ สุรางรัตน์ พันแสง. (2553). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างยั่งยืน. **เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). จำนวนนักศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาในสังกัด. วันที่ค้นข้อมูล 30 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.mua.go.th/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙**. วันที่ค้นข้อมูล 15 ตุลาคม 2557, จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2555). **ยุทธศาสตร์การวิจัยการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. วันที่ค้นข้อมูล 15 ตุลาคม 2557, จาก http://www.ird.rmutt.ac.th/?wpfb_dl=172
- Bhattacharya, D. and Dey, S. (2012). Predisposition of travelers to qualify as eco-tourists: A comparative assessment of behavior of domestic and international tourists. **Asia Pacific Journal of Marketing & Management Review**. 1(4), 1-15.
- Cheung, L. T. O. and Fok, L. (2014). Assessing the role of ecotourism training in changing participants' pro-environmental knowledge, attitude and behaviour. **Asia Pacific Journal of Tourism Research**, 19(6), 645-661.
- Chiu, T. Y. and Chih, W. H. (2012). Study the determinants of ecotourism behavior. **Marketing Review**, 9(2), 203-222.
- Cini, F., Leone, L. and Passafaro, P. (2012). Promoting ecotourism among young people: A segmentation strategy. **Environment and Behavior**. 44(1), 87-106.
- Cohen, J. (1988). **Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences** (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Costa, P. T., Jr. and McCrae, R. R. (1992). **Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI)**. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

- Fennell, D. A. (2003). **Ecotourism: An introduction**. (2nd. Ed.). New York: Routledge.
- Frew, E. A. and Shaw, R. N., (1999) The relationship between personality, gender, and tourism behavior. **Tourism Management**. 20 (2), 193-202.
- Heng, Z. and Lai, L. S.(2012).A structural model of residents' intention to participate in ecotourism: The case of a wetland community. **Tourism Management**. 33(4), 916-925.
- Lee, W. H. and Moscardo, G. (2005). Understanding the impact of ecotourism resort experiences on tourists' environmental attitudes and behavioural intentions. **Journal of Sustainable Tourism**. 13(6), 546-565.
- Leung, R. and Law, R. (2010). A review of personality research in the tourism and hospitality context. **Journal of Travel & Tourism Marketing**. 27, 439-459.
- Powell, R. B. and Ham, S. H. (2008). Can ecotourism interpretation really lead to pro-conservation knowledge, attitudes and behaviour? evidence from the Galapagos Islands. **Journal of Sustainable Tourism**. 16(4), 467-489.
- United Nations News Centre. (2013). **UN agency welcome**. Retrieved October 12, 2014, from <http://www.un.org/apps/news/story.asp?>
- Wurzinger, S. and Johansson, M. (2006). Environmental concern and knowledge of ecotourism among three groups of Swedish tourists. **Journal of Travel Research**. 45(2), 217-226.